

Міністерство освіти і науки України
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Інститут економіки та менеджменту
Кафедра менеджменту

О. Л. Тоцька

ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Методичні вказівки до практичної роботи

Луцьк
Вежа-Друк
2016

УДК 001.8(072)
ББК 72я73-9
Т 63

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки (протокол № 9 від 18.05.2016 року).

Рецензенти:

Стрішенець О. М. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки природокористування та економічної теорії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

Ніколаєв І. В. – кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії, маркетингу та економічної кібернетики Кіровоградського національного технічного університету.

Тоцька О. Л.

Т 63 **Основи** наукових досліджень : метод. вказівки до практ. роботи / Олеся Леонтіївна Тоцька. – Луцьк : Вежа-Друк, 2016. – 44 с.

Наведено програму курсу «Основи наукових досліджень», теми та методичні рекомендації до практичних занять і список рекомендованої літератури. Видання призначене до практичних занять.

Рекомендовано студентам першого курсу напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент».

УДК 001.8(072)
ББК 72я73-9

ЗМІСТ

Вступ	4
Програма курсу	5
Теми та методичні рекомендації до практичних занять	8
<i>Тема 1.</i> Історія становлення та розвитку науки	8
<i>Тема 2.</i> Наука як система знань	12
<i>Тема 3.</i> Організація науково-дослідної роботи в Україні	15
<i>Тема 4.</i> Основи методології науково-дослідної діяльності	18
<i>Тема 5.</i> Основні методи наукових досліджень та їх характеристика	21
<i>Тема 6.</i> Вибір, етапи та економічна ефективність наукового дослідження	24
<i>Тема 7.</i> Методика підготовки й оформлення курсових, дипломних і магістерських робіт	26
<i>Тема 8.</i> Теорія та практика конкретних соціально-економічних досліджень	28
<i>Тема 9.</i> Інформаційне забезпечення наукової роботи	31
<i>Тема 10.</i> Оформлення наукової роботи та передача інформації	34
<i>Тема 11.</i> Організація роботи наукового колективу	37
Рекомендована література	40

ВСТУП

Метою викладання навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень» є формування системи знань із методики та техніки проведення наукових досліджень.

Основними *завданнями* вивчення курсу є висвітлення теоретичних основ, питань методики, технології та організації науково-дослідницької діяльності; формування теоретичного й практичного підґрунтя для ефективного, кваліфікованого проведення наукових досліджень студентами як у процесі навчання в університеті, так і на практиці.

Згідно з вимогами програми навчальної дисципліни студенти повинні:

знати закономірності розвитку науки та методологію проведення наукових досліджень;

вміти працювати з джерелами інформації, проводити аналіз теоретико-експериментальних даних, формулювати висновки та пропозиції, оформляти результати наукових досліджень.

Програма навчальної дисципліни складається з таких *змістових модулів*:

1. Наука, науково-дослідна діяльність.
2. Теорія та практика наукових досліджень.
3. Індивідуальна та колективна наукова робота.

ПРОГРАМА КУРСУ

Змістовий модуль 1. Наука, науково-дослідна діяльність

Тема 1. Історія становлення та розвитку науки

Суть наукового пізнання, знання та наукового дослідження. Етапи становлення та розвитку науки. Антична наука. Наука стародавнього світу. Наука епохи Середньовіччя. Наука епохи Відродження. Наука XV–XVIII ст. Наука періоду промислової революції. Наука ХХ ст. Сучасна наука. Поняття, цілі та функції науки. Структурні елементи науки, їх характеристика.

Тема 2. Наука як система знань

Наукознавство як система знань. Розділи наукознавства. Елементи наукознавства. Класифікація наук. Фундаментальні науки. Прикладні науки. Основні риси працівника науки. Творчі та ділові якості науковця.

Тема 3. Організація науково-дослідної роботи в Україні

Організаційна структура науки. Державна політика України з наукової та науково-технічної діяльності. Пріоритетні напрями розвитку науки в Україні. Державні наукові та науково-технічні програми. Система підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів. Аспірантура, докторантура. Науково-дослідна робота студентів.

Тема 4. Основи методології науково-дослідної діяльності

Поняття методології та методики наукових досліджень. Ідеалізація, формалізація, гіпотеза, дедукція, індукція, абстрагування, аксіоматичний метод, аналогія, гіпотетичний метод. Методологія теоретичних досліджень. Основи методології досліджень емпіричного рівня. Пізнавальні прийоми та форми наукових досліджень.

Змістовий модуль 2. Теорія та практика наукових досліджень

Тема 5. Основні методи наукових досліджень та їх характеристика

Поняття наукового методу та його основні риси. Система методів дослідження. Загальнонаукові методи. Метод порівняння, метод генералізації, метод моделювання, метод формалізації, системний підхід, системний синтез, системний аналіз. Конкретно-наукові та спеціальні методи. Методи економічного дослідження.

Тема 6. Вибір, етапи та економічна ефективність наукового дослідження

Вибір напряму наукового дослідження. Основні етапи проведення наукових досліджень. Економічна ефективність наукових досліджень. Науково-технічний ефект, економічний ефект, оборонний ефект, соціальний ефект, попередній економічний ефект, очікуваний економічний ефект, фактичний ефект, потенційний економічний ефект.

Тема 7. Методика підготовки й оформлення курсових, дипломних і магістерських робіт

Поняття, загальна характеристика та вимоги до курсових і дипломних робіт. Основні етапи підготовки курсових і дипломних робіт. Об'єкт дослідження, предмет дослідження. Структура та технічне оформлення курсових і дипломних робіт. Підготовка до захисту та захист курсової і дипломної роботи. Магістерська робота: поняття та її підготовка.

Тема 8. Теорія та практика конкретних соціально-економічних досліджень

Поняття, види й етапи конкретно-економічного дослідження. Поняття, функції та структура програми соціально-економічного дослідження. Методологічний розділ програми. Об'єкт дослідження, предмет дослідження, гіпотези, види гіпотез, завдання дослідження. Методичний розділ програми.

Змістовий модуль 3. Індивідуальна та колективна наукова робота

Тема 9. Інформаційне забезпечення наукової роботи

Суть і види науково-технічної інформації. Методи пошуку та збору наукової інформації. Аналіз та інтерпретація інформації. Організація роботи з науковою літературою. Форми обміну науковою інформацією. Наукова доповідь, монографія, стаття, реферат, науковий звіт, методичні розробки, довідник, брошура, дисертація, рецензія.

Тема 10. Оформлення наукової роботи та передача інформації

Оформлення результатів наукової роботи. Сторони форми тексту (композиційна, рубрикаційна, логічна, графічна). Оформлення замовлення на практичні розробки. Об'єкти винаходів, авторські посвідчення, патенти, формула винаходу.

Тема 11. Організація роботи наукового колективу

Формування та методи згуртованості наукового колективу. Принципи успіху роботи колективу (інформованості, ініціативи знизу, тотальності, перманентної інформації, безперервної діяльності, індивідуальної компенсації, урахування). Принципи науково-дослідної роботи (спеціалізації, кооперування, пропорційності, паралельності, прямоспрямованості, безперервності, ритмічності). Організація роботи наукового колективу. Робоче місце та робочий день науковця. Етичні норми та цінності науки.

ТЕМИ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Історія становлення та розвитку науки

Питання для обговорення.

1. Суть наукового пізнання, знання та наукового дослідження.
2. Етапи становлення та розвитку науки.
3. Поняття, цілі та функції науки.
4. Структурні елементи науки, їх характеристика.

Вихідні умови: необхідно уважно опрацювати потрібні розділи основної та додаткової літератури.

Навчальні завдання.

1.1. Виступити з короткою доповіддю на одну з поданих нижче тем.

1. Антична наука.
2. Наука стародавнього світу.
3. Наука епохи Середньовіччя.
4. Наука епохи Відродження.
5. Наукові результати Евкліда.
6. Наукові результати Архімеда.
7. Наукові результати Птолемея.
8. Наукові результати Арістотеля.
9. Наукові результати Ібн Сіні.
10. Наукові результати Ібн Рушда.
11. Наукові результати Біруні.
12. Наукові результати М. Коперника.
13. Наукові результати Г. Галілея.
14. Наукові результати Р. Декарта.
15. Наукові результати Дж. Непера.
16. Наукові результати І. Ньютона.
17. Наукові результати Г. Лейбніца.
18. Наукові результати Леонардо да Вінчі.
19. Наукові результати Й. Кеплера.
20. Наукові результати М. В. Ломоносова.
21. Наукові результати П. Лапласа.
22. Наукові результати Ф. Бекона.
23. Наукові результати Д. Уатта.
24. Наукові результати А. Вольта.
25. Наукові результати Г. Деві.

26. Наукові результати А. Ампера.
27. Наукові результати М. Фарадея.
28. Наукові результати Т. Юнга.
29. Наукові результати Д. Менделєєва.
30. Наукові результати Дж. Максвелла.

Вихідні умови: доповідь повинна містити план, вступ, розділи, висновки, список використаної літератури. Якщо студентом обрана тема про наукові результати певної особи, то доповідь повинна включати такі розділи:

- коротка біографія науковця;
- внесок науковця в розвиток науки;
- характеристика науковця як людини.

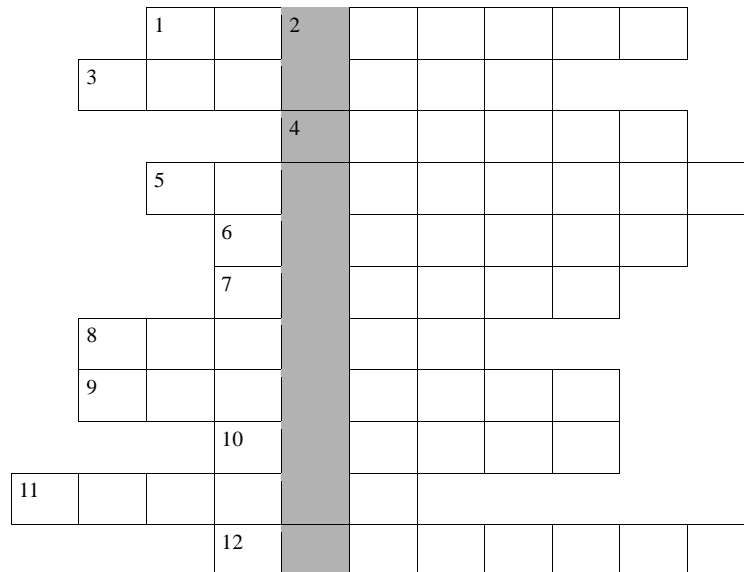
Обсяг доповіді довільний, але усна доповідь не повинна перевищувати п'яти хвилин. При виступі можна користуватися планом доповіді та зачитувати витримки, дати, назви тощо.

1.2. Скласти кросворд на 10 або більше слів до теми.

Вихідні умови: кросворд повинен містити одне ключове слово.

1.3. Розв'язати поданий нижче кросворд.

Кросворд 1

По горизонталі:

1. Один із авторів геліоцентричної системи побудови світу.
3. Автор першої теоретичної системи в галузі механіки.
4. Перевірений практикою результат пізнання дійсності.
5. Автор періодичного закону хімічних елементів.
6. Один із авторів геліоцентричної системи побудови світу.
7. Автор першої теоретичної системи в галузі геометрії.
8. Автор аналітичної геометрії.
9. Автор першої теоретичної системи в галузі астрономії.
10. Автор закону всесвітнього тяжіння.

в) істинне знання;

г) повне знання.

9. Цілеспрямоване пізнання, результатом якого виступає система понять, законів і теорій, – це ...

а) прикладне дослідження;

в) науковий результат;

б) наукове дослідження;

г) фундаментальне дослідження.

10. Знання структурних зв'язків і закономірностей розвитку соціальних процесів і явищ – це ...

а) істинне знання;

в) базове знання;

б) абсолютне знання;

г) відносне знання.

Вихідні умови: правильні відповіді знайти в рекомендованій літературі.

Література: [1, с. 7–24], [2–15].

Тема 2. Наука як система знань

Питання для обговорення.

1. Наукознавство як система знань.
2. Класифікація наук.
3. Основні риси працівника науки.

Вихідні умови: необхідно уважно опрацювати потрібні розділи основної та додаткової літератури.

Навчальні завдання.

2.1. Виступити з короткою доповіддю на тему «Яким повинен бути справжній науковець?».

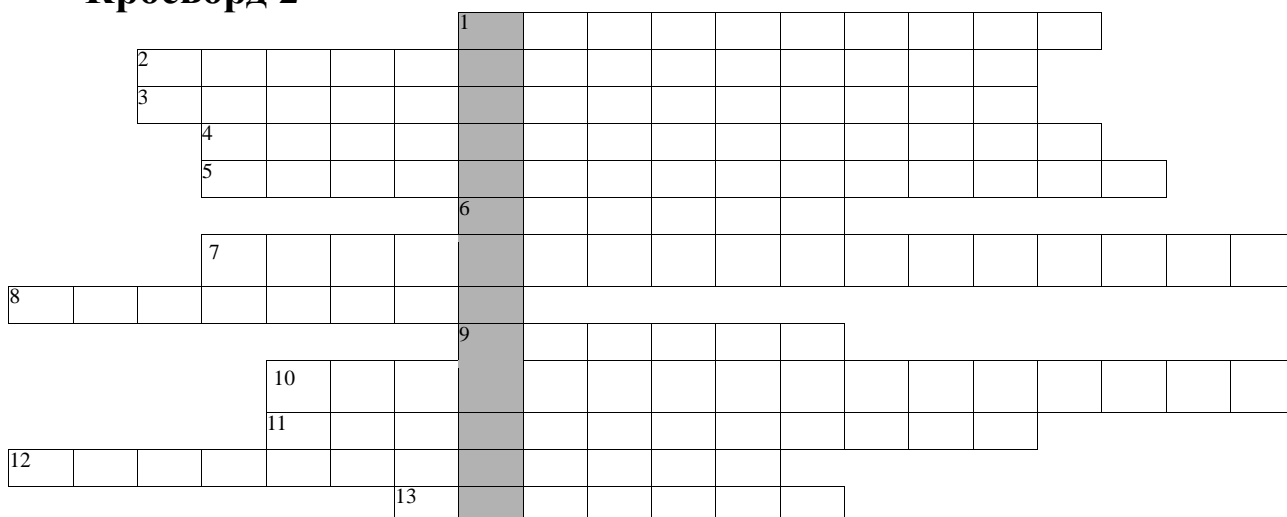
Вихідні умови: доповідь повинна містити текст і список використаної літератури. Обсяг доповіді довільний, але усна доповідь не повинна перевищувати п'яти хвилин.

2.2. Скласти кросворд на 10 або більше слів до теми.

Вихідні умови: кросворд повинен містити одне ключове слово.

2.3. Розв'язати поданий нижче кросворд.

Кросворд 2

По горизонталі:

1. «Відповідальність і ...» – якість науковця, характеристикою якої є здатність брати на себе відповідальність за певну ділянку роботи.

2. Якість науковця, характеристикою якої є здатність до самостійних рішень.

3. Якість науковця, характеристикою якої є своєчасне та якісне виконання плану роботи, доручень тощо.

4. «... у справі» – якість науковця, характеристикою якої є наявність мотивів, ідей, що спонукають до дослідження.

Тема 3. Організація науково-дослідної роботи в Україні

Питання для обговорення.

1. Організаційна структура науки.
2. Пріоритетні напрями розвитку науки в Україні.
3. Система підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів.
4. Науково-дослідна робота студентів.

Вихідні умови: необхідно уважно опрацювати потрібні розділи основної та додаткової літератури.

Навчальні завдання.

3.1. Прийняти участь у дебатах на тему «Наукова діяльність студентів: за чи проти?».

Вихідні умови: студенти групи розбиваються на дві команди (пропозиції та опозиції) по п'ять осіб, усі решта – судді, які оцінюють роботу команд. Дебати складаються з таких трьох етапів:

1. Кожна команда висловлює, обґрунтовує свій погляд на обговорюване питання.

2. Команди обмінюються репліками. На цьому етапі присутні мають можливість ставити запитання.

3. Останнє слово промовців.

3.2. Виступити з короткою доповіддю про одну з організацій, які формують науку в Україні.

Вихідні умови: доповідь повинна містити текст і список використаної літератури. Обсяг доповіді довільний, але усна доповідь не повинна перевищувати п'яти хвилин.

3.3. Виступити з короткою доповіддю про особливості підготовки наукових кадрів в одній із зарубіжних країн.

Вихідні умови: доповідь повинна містити текст і список використаної літератури. Обсяг доповіді довільний, але усна доповідь не повинна перевищувати п'яти хвилин.

3.4. Скласти кросворд на 10 або більше слів до теми.

Вихідні умови: кросворд повинен містити одне ключове слово.

3.5. Розв'язати поданий нижче кросворд.

Кросворд 3

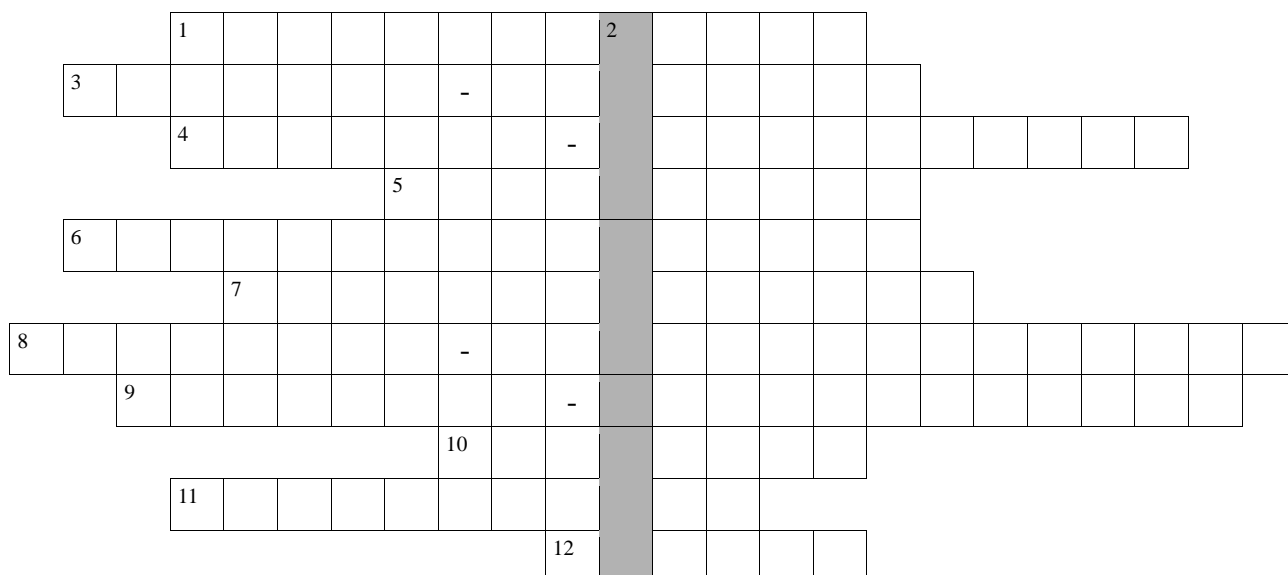
По горизонталі:

1. Яким ще терміном можна назвати регіональні наукові та науково-технічні програми?

3. Вид роботи, яку може виконувати науковий працівник.

4. Вид роботи, яку може виконувати науковий працівник.

5. Яким ще терміном можна назвати державні наукові та науково-технічні програми?

6. Яким ще терміном можна назвати національні наукові та науково-технічні програми?

7. Яким ще терміном можна назвати галузеві наукові та науково-технічні програми?

8. Вид роботи, яку може виконувати науковий працівник.

9. Вид роботи, яку може виконувати науковий працівник.

10. Вид роботи, яку може виконувати науковий працівник.

11. Форма навчання в аспірантурі.

12. Форма навчання в аспірантурі.

По вертикалі:

2. Форма підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів в Україні.

Вихідні умови: правильні відповіді знайти в рекомендованій літературі.

Тестові завдання.

1. Яким ще терміном можна назвати територіальні наукові та науково-технічні програми?

а) регіональні;

в) багатогалузеві;

б) загальнодержавні;

г) національні.

2. Яким ще терміном можна назвати загальнодержавні наукові та науково-технічні програми?

а) територіальні;

в) національні;

б) регіональні;

г) державні.

3. До якого віку приймаються особи до аспірантури на стаціонарне навчання?

а) 30-ти років;

в) 40-ти років;

б) 35-ти років;

г) 45-ти років.

4. Яким ще терміном можна назвати багатогалузеві наукові та науково-технічні програми?

- а) міжвідомчі;
- б) територіальні;
- в) галузеві;
- г) національні.

5. Яким ще терміном можна назвати міжвідомчі наукові та науково-технічні програми?

- а) територіальні;
- б) державні;
- в) галузеві;
- г) національні.

Вихідні умови: правильні відповіді знайти в рекомендованій літературі.

Література: [1, с. 36–62], [2–15].

Тема 4. Основи методології науково-дослідної діяльності

Питання для обговорення.

1. Поняття методології та методики наукових досліджень.
2. Методологія теоретичних досліджень.
3. Основи методології досліджень емпіричного рівня.
4. Пізнавальні прийоми та форми наукових досліджень.

Вихідні умови: необхідно уважно опрацювати потрібні розділи основної та додаткової літератури.

Навчальні завдання.

4.1. Виступити з короткою доповіддю про один із методів наукових досліджень.

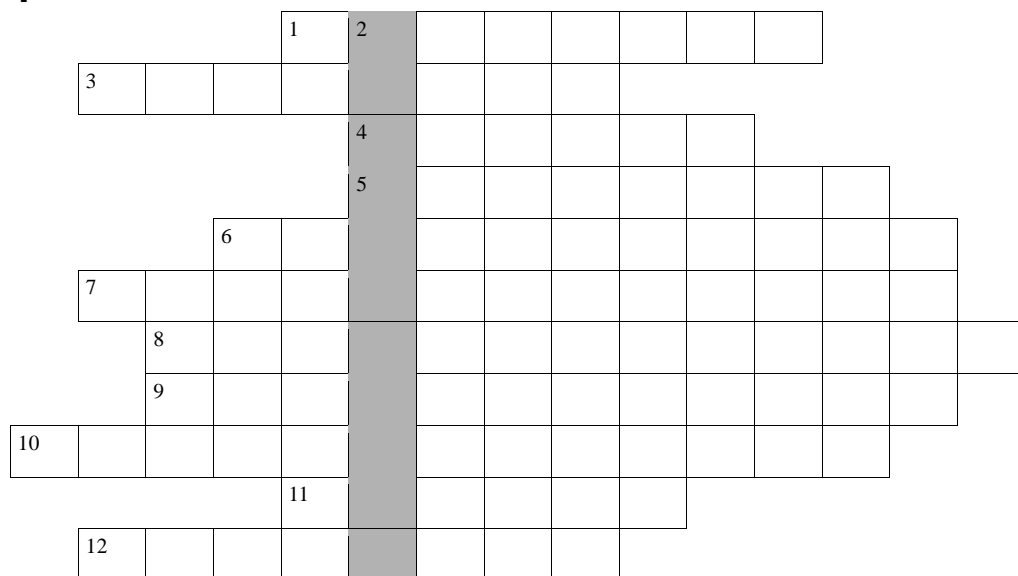
Вихідні умови: доповідь повинна містити текст і список використаної літератури. Обсяг доповіді довільний, але усна доповідь не повинна перевищувати п'яти хвилин.

4.2. Скласти кросворд на 10 або більше слів до теми.

Вихідні умови: кросворд повинен містити одне ключове слово.

4.3. Розв'язати поданий нижче кросворд.

Кросворд 4

По горизонталі:

1. Метод дослідження, що полягає у виведенні конкретних положень із загальних.

3. Метод, за якого загальні принципи й закони встановлюються за конкретними фактами та явищами.

4. Дослідження явища в цілому, на основі об'єднання пов'язаних одним з одним елементів в єдине ціле.

5. Характеристика теорії, що досягається застосуванням узагальнених законів, скороченням і ущільненням інформації з допомогою певних скорочень (визначень).

6. Уявне створення об'єктів і умов, які не існують в дійсності та не можуть бути практично створені.

7. Відмова від другорядних фактів з метою зосередження на важливих особливостях явища, яке вивчається.

8. Характеристика теорії, що полягає в її передбаченні, поясненні можливостей.

9. Метод вивчення різних об'єктів, за якого основні закономірності явищ і процесів відображаються в знаковій формі за допомогою формул або спеціальних символів.

10. Спосіб пізнання об'єктивного світу на основі безпосереднього сприйняття предметів і явищ за допомогою чуттєвості.

11. Спосіб наукового дослідження, за яким явище поділяється на складові.

12. Науково обґрунтована система умовиводів, через яку на основі низки чинників формуються висновки про існування об'єкта, зв'язків або причини явища.

По вертикалі:

2. Система операцій, впливу або спостережень, спрямованих на одержання інформації про об'єкт при дослідницьких випробуваннях.

Вихідні умови: правильні відповіді знайти в рекомендованій літературі.

Тестові завдання.

1. Яка характеристика теорії полягає в простому здійсненні за певними правилами перевірки основних її положень?

а) конструктивність;	в) евристичність;
б) еволюційність;	г) простота.

2. Уявне створення об'єктів і умов, які не існують в дійсності та не можуть бути практично створені, – це ...

а) ідеалізація;	в) індукція;
б) гіпотеза;	г) формалізація.

3. Яка характеристика теорії досягається застосуванням узагальнених законів, скороченням і ущільненням інформації з допомогою певних скорочень?

а) простота;	в) абстрагування;
б) евристичність;	г) конструктивність.

4. Науково обґрунтована система умовиводів, через яку на основі низки чинників формуються висновки про існування об'єкта, зв'язків або причини явища, – це ...

а) індукція;	в) формалізація;
б) гіпотеза;	г) дедукція.

Тема 5. Основні методи наукових досліджень та їх характеристика

Питання для обговорення.

1. Поняття наукового методу та його основні риси.
2. Система методів дослідження.
3. Загальнонаукові методи.
4. Конкретно-наукові та спеціальні методи.
5. Методи економічного дослідження.

Вихідні умови: необхідно уважно опрацювати потрібні розділи основної та додаткової літератури.

Навчальні завдання.

5.1. Виступити з короткою доповіддю про один із методів економічних досліджень.

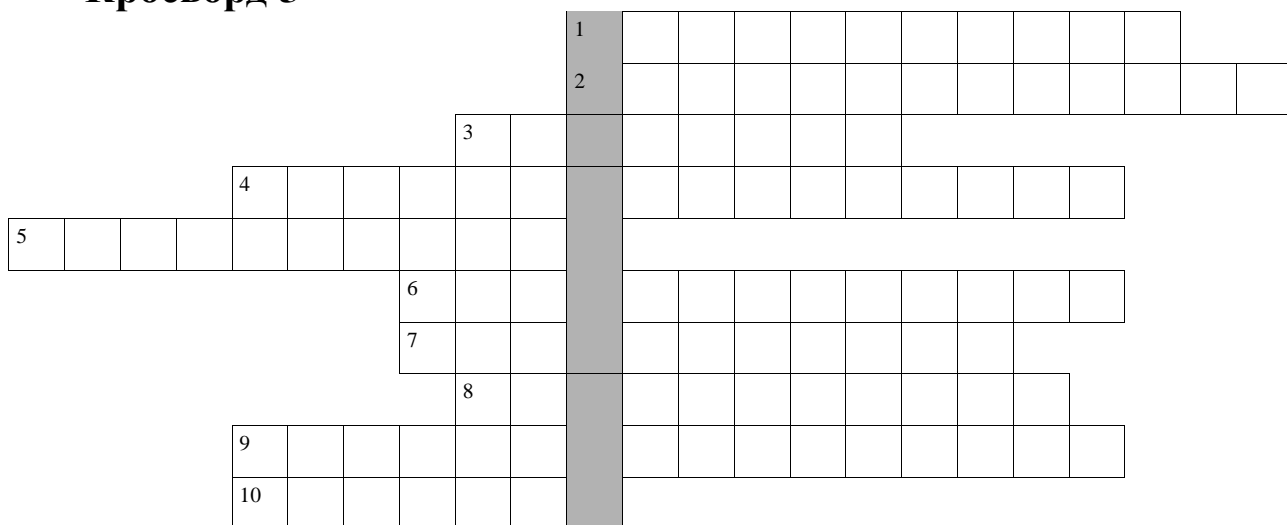
Вихідні умови: доповідь повинна містити текст і список використаної літератури. Обсяг доповіді довільний, але усна доповідь не повинна перевищувати п'яти хвилин.

5.2. Скласти кросворд на 10 або більше слів до теми.

Вихідні умови: кросворд повинен містити одне ключове слово.

5.3. Розв'язати поданий нижче кросворд.

Кросворд 5

По горизонталі:

1. Риса наукового методу, що полягає в його підпорядкованості розв'язанню певних конкретних завдань.
2. Один із методів, що використовуються на емпіричному та теоретичному рівнях дослідження.
3. Один із методів, що використовуються на емпіричному та теоретичному рівнях дослідження.
4. Риса наукового методу, що полягає в суворій послідовності його використання.

5. Етап методу польових досліджень, на якому відбувається співставлення інформації.

6. Риса наукового методу, що полягає в його здатності досягати певних результатів із найменшими витратами засобів і часу.

7. Один із методів емпіричного дослідження.

8. Один із методів емпіричного дослідження.

9. Риса наукового методу, що полягає в його здатності забезпечувати досягнення певної мети.

10. Риса наукового методу, що полягає в його загальнозрозумілості.

По вертикалі:

1. Риса наукового методу, що полягає в його здатності з великою ймовірністю забезпечувати отримання бажаного результату.

Вихідні умови: правильні відповіді знайти в рекомендованій літературі.

Тестові завдання.

1. Яка риса наукового методу полягає в його здатності з великою ймовірністю забезпечувати отримання бажаного результату?

а) націленість;

в) надійність;

б) економічність;

г) результативність.

2. Яка риса наукового методу полягає в його максимальній алгоритмізації?

а) детермінованість;

в) надійність;

б) економічність;

г) ясність.

3. Яка риса наукового методу полягає в його загальнозрозумілості?

а) детермінованість;

в) результативність;

б) ясність;

г) націленість.

4. Яка риса наукового методу полягає в його підпорядкованості розв'язанню певних конкретних завдань?

а) результативність;

в) націленість;

б) економічність;

г) детермінованість.

5. Яка риса наукового методу полягає в його здатності досягати певних результатів із найменшими витратами засобів і часу?

а) надійність;

в) економічність;

б) детермінованість;

г) результативність.

6. Яка риса наукового методу полягає в суворій послідовності його використання?

а) детермінованість;

в) надійність;

б) економічність;

г) ясність.

7. Хто є автором порівняння правильного методу в науковому пізнанні

Тема 6. Вибір, етапи та економічна ефективність наукового дослідження

Питання для обговорення.

1. Вибір напряму наукового дослідження.
2. Основні етапи проведення наукових досліджень.
3. Економічна ефективність наукових досліджень.

Вихідні умови: необхідно уважно опрацювати потрібні розділи основної та додаткової літератури.

Навчальні завдання.

6.1. Виступити з короткою доповіддю про фінансування науки в одній із країн світу.

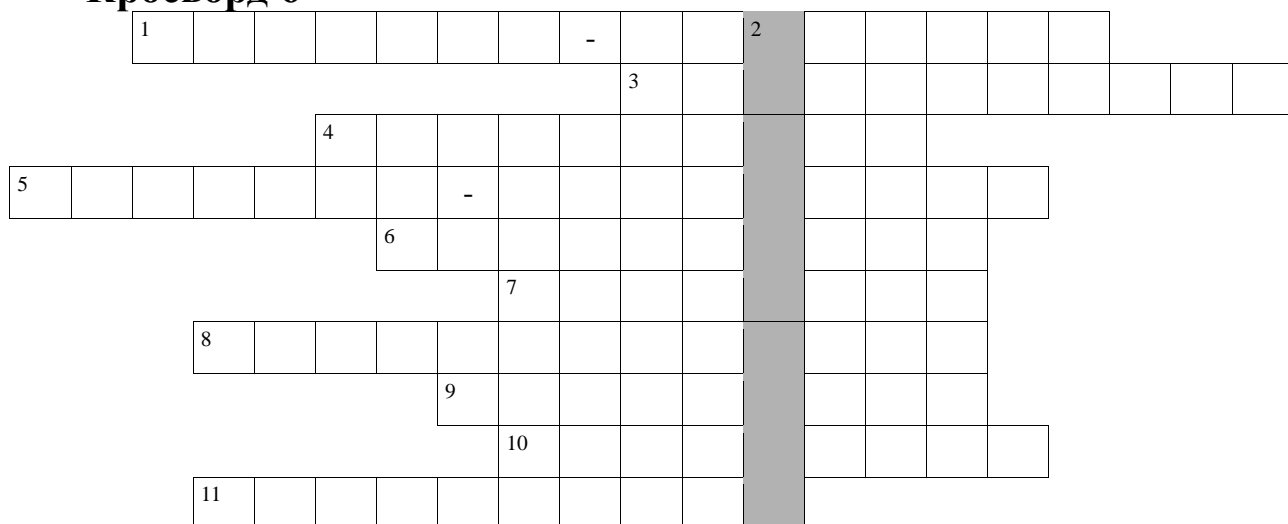
Вихідні умови: доповідь повинна містити текст і список використаної літератури. Обсяг доповіді довільний, але усна доповідь не повинна перевищувати п'яти хвилин.

6.2. Скласти кросворд на 10 або більше слів до теми.

Вихідні умови: кросворд повинен містити одне ключове слово.

6.3. Розв'язати поданий нижче кросворд.

Кросворд 6

По горизонталі:

1. Робота, яка є чітко-організованим комплексом дій, спрямованих на отримання нових знань, що розкривають суть процесу та явищ у природі й суспільстві з метою використання їх у практичній діяльності.

3. Ефект наукових досліджень, що визначається зменшенням сукупних затрат на виробництво продукції в тій галузі, де впроваджено завершені наукові дослідження.

4. Послідовне розміщення основних частин роботи.

5. Ефект, що є розширенням знань про навколишній світ.

6. Економічний ефект, що визначається в процесі проведення наукового дослідження.

7. Суперечлива ситуація в науці, що найчастіше виникає в результаті відкриття нових фактів, які виходять за межі попередніх теоретичних уявлень.

8. Економічний ефект, що є сумою, визначеною за загальними показниками на можливий обсяг впровадження.

9. Ефект, що полягає у створенні нових технічних систем, які забезпечують безпеку держави.

10. Економічний ефект, що визначається після впровадження наукових результатів у виробництво.

11. Економічний ефект, що визначається на стадії техніко-економічного обґрунтування доцільності дослідження.

По вертикалі:

2. Ефект, що проявляється в зміні змісту, характеру й умов праці.

Вихідні умови: правильні відповіді знайти в рекомендованій літературі.

Тестові завдання.

1. Як називається ефект, що є сумою, визначеною за загальними показниками на можливий обсяг впровадження?

- а) попередній економічний;   в) очікуваний економічний;
б) потенційний економічний;   г) фактичний.

2. Як називається ефект, що проявляється в підвищенні рівня та якості життя народу?

- а) соціальний;   в) економічний;
б) науково-технічний;   г) оборонний.

3. Як називається ефект, що полягає у створенні нових технічних систем, які забезпечують безпеку держави?

- а) науково-технічний;   в) економічний;
б) оборонний;   г) соціальний.

4. Як називається ефект, що є розширенням знань про навколишній світ?

- а) оборонний;   в) науково-технічний;
б) економічний;   г) соціальний.

5. Як називається ефект, що визначається на стадії техніко-економічного обґрунтування доцільності дослідження?

- а) потенційний економічний;   в) попередній економічний;
б) фактичний;   г) очікуваний економічний.

Вихідні умови: правильні відповіді знайти в рекомендованій літературі.

Тема 7. Методика підготовки й оформлення курсових, дипломних і магістерських робіт

Питання для обговорення.

1. Поняття, загальна характеристика та вимоги до курсових і дипломних робіт.
2. Основні етапи підготовки курсових і дипломних робіт.
3. Структура та технічне оформлення курсових і дипломних робіт.
4. Підготовка до захисту та захист курсової і дипломної роботи.
5. Магістерська робота: поняття та її підготовка.

Вихідні умови: необхідно уважно опрацювати потрібні розділи основної та додаткової літератури.

Навчальні завдання.

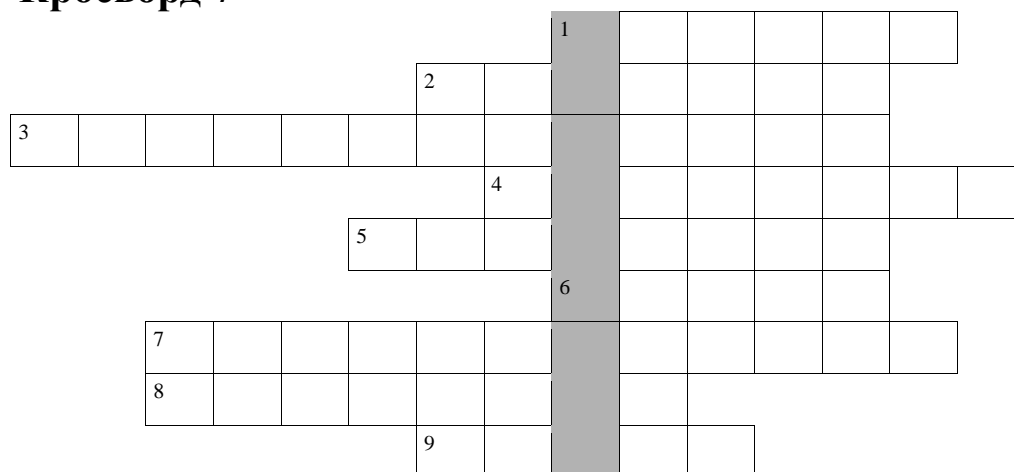
7.1. Придумати тему курсової роботи з однієї із дисциплін, які вивчаються на першому курсі, а також розробити до неї план.

7.2. Скласти кросворд на 10 або більше слів до теми.

Вихідні умови: кросворд повинен містити одне ключове слово.

7.3. Розв'язати поданий нижче кросворд.

Кросворд 7

По горизонталі:

1. Складова частина курсової (дипломної) роботи.
2. «... дослідження» – тільки ті суттєві зв'язки та відношення, які підлягають безпосередньому вивченню, є головними, визначальними для конкретного дослідження.
3. Характер, який має носити дипломна робота.
4. Документ, що його надіє спеціаліст-практик відповідної кваліфікації на дипломну роботу.
5. Складова частина курсової (дипломної) роботи.
6. Складова частина курсової (дипломної) роботи.
7. «... робота» – самостійна науково-дослідна робота, яка виконує кваліфікаційну функцію.

8. «... робота» – кваліфікаційне навчально-наукове дослідження студента, яке виконується на завершальному етапі навчання у ВНЗ.

9. Складова частина курсової (дипломної) роботи.

По вертикалі:

1. Спеціаліст-практик відповідної кваліфікації, який надає рецензію на дипломну роботу.

Вихідні умови: правильні відповіді знайти в рекомендованій літературі.

Тестові завдання.

1. Скільки складових частин повинна містити курсова (дипломна) робота?

а) вісім;	в) шість;
б) сім;	г) п'ять.

2. Тільки ті суттєві зв'язки та відношення, які підлягають безпосередньому вивченню, є головними, визначальними для конкретного дослідження, – це ...

а) предмет дослідження;	в) завдання дослідження;
б) мета дослідження;	г) об'єкт дослідження.

3. Де, як правило, продовжують навчання студенти, котрі успішно закінчили магістратуру?

а) на виробництві;	в) в інтернатурі;
б) в аспірантурі;	г) в докторантурі.

4. Скільки хвилин не повинна перевищувати доповідь студента під час захисту дипломної роботи?

а) 5–10;	в) 10–15;
б) 8–12;	г) 12–17.

5. Кваліфікаційне навчально-наукове дослідження студента, яке виконується на завершальному етапі навчання у ВНЗ, – це ...

а) курсова робота;	в) дипломна робота;
б) контрольна робота;	г) звіт з практики.

Вихідні умови: правильні відповіді знайти в рекомендованій літературі.

Література: [1, с. 119–137], [2–15].

Тема 8. Теорія та практика конкретних соціально-економічних досліджень

Питання для обговорення.

1. Поняття, види й етапи конкретно-економічного дослідження.
2. Поняття, функції та структура програми соціально-економічного дослідження.
3. Методологічний розділ програми.
4. Методичний розділ програми.

Вихідні умови: необхідно уважно опрацювати потрібні розділи основної та додаткової літератури.

Навчальні завдання.

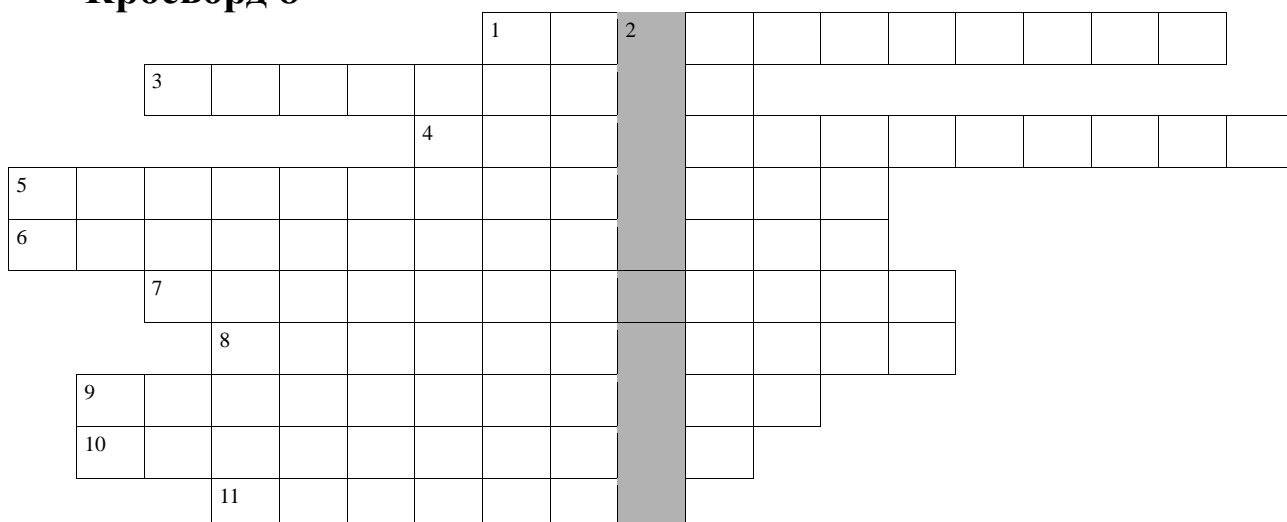
8.1. Сформулювати тему, мету, завдання певного наукового дослідження, визначити його об'єкт і предмет.

8.2. Скласти кросворд на 10 або більше слів до теми.

Вихідні умови: кросворд повинен містити одне ключове слово.

8.3. Розв'язати поданий нижче кросворд.

Кросворд 8

По горизонталі:

1. Гіпотези, що відображають припущення про характер статистичних взаємозв'язків об'єктів.

3. Функція конкретно-економічного дослідження, що дає можливість розробити загальний логічний план дослідження.

4. Функція конкретно-економічного дослідження, що забезпечує розробку чіткої системи розподілу праці між членами дослідницької групи.

5. Дослідження-проба методичного характеру, що проводиться з метою уточнення та коригування гіпотез.

6. Функція конкретно-економічного дослідження, що дає змогу визначити наукову та практичну проблему, задля якої здійснюється дослідження.

Тема 9. Інформаційне забезпечення наукової роботи

Питання для обговорення.

1. Суть і види науково-технічної інформації.
2. Методи пошуку та збору наукової інформації.
3. Аналіз та інтерпретація інформації.
4. Організація роботи з науковою літературою.
5. Форми обміну науковою інформацією.

Вихідні умови: необхідно уважно опрацювати потрібні розділи основної та додаткової літератури.

Навчальні завдання.

9.1. Розробити анкету для опитування на довільну тему обсягом 20 запитань.

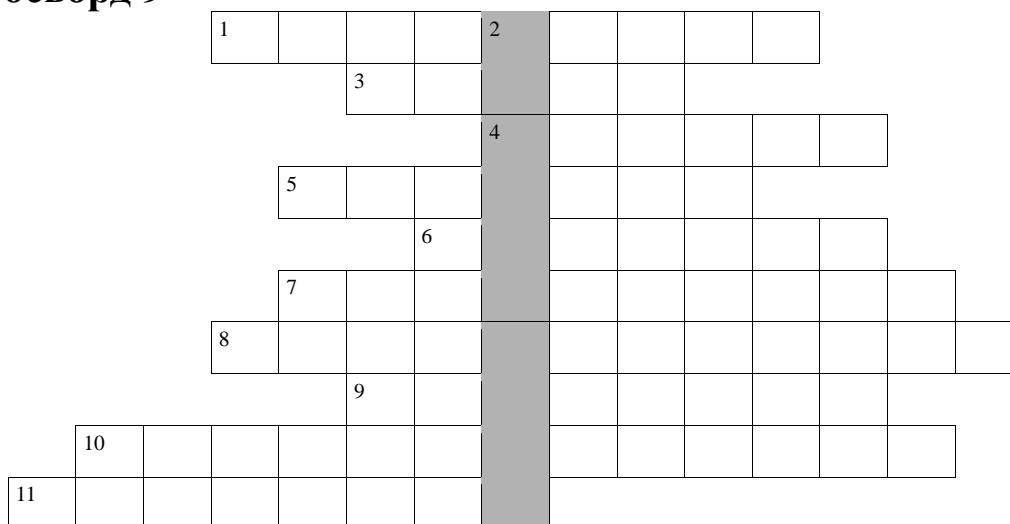
Вихідні умови: кожне запитання анкети повинне містити декілька варіантів відповідей для вибору.

9.2. Скласти кросворд на 10 або більше слів до теми.

Вихідні умови: кросворд повинен містити одне ключове слово.

9.3. Розв'язати поданий нижче кросворд.

Кросворд 9

По горизонталі:

1. Затверджені компетентними органами нормативно-технічні документи, в яких встановлено комплекс норм, правил, вимог до об'єкта стандартизації.

3. Досить об'ємне неперіодичне видання, в якому сконцентровані нагромаджені людством знання та досвід з певної галузі науки.

4. Основна форма обміну письмовою інформацією між спеціалістами, які працюють в одній або суміжних галузях науки.

5. Коротка форма викладу змісту першоджерел з теми, що вивчалася.

- в) письмових; г) фонетичних.
5. В яких документах форма подачі інформації в основному цифрова?
 а) статистичних; в) фонетичних;
 б) письмових; г) іконографічних.
6. До яких документів відносяться матеріали архівів, преси, довідники, художня література?
 а) іконографічних; в) фонетичних;
 б) статистичних; г) письмових.
7. Як називається інформація, що є відомостями про людину, колектив і суспільство в цілому, як об'єкт дослідження?
 а) наукова; в) технічна;
 б) економічна; г) соціальна.
8. На скільки відсотків вирішення науково-технічних проблем залежить від інтуїції?
 а) 85; в) 10;
 б) 15; г) 90.
9. Як називається інформація, що є відомостями про економічний розвиток суспільства та його ефективність?
 а) статистична; в) соціальна;
 б) економічна; г) фінансова.
10. Як називається інформація, що характеризує фізичні процеси в різних об'єктах при створенні продукції із вихідних компонентів?
 а) технічна; в) виробнича;
 б) фізична; г) хімічна.

Вихідні умови: правильні відповіді знайти в рекомендованій літературі.

Література: [1, с. 155–177], [2–15].

Тема 10. Оформлення наукової роботи та передача інформації
Питання для обговорення.

1. Оформлення результатів наукової роботи.
2. Оформлення замовлення на практичні розробки.

Вихідні умови: необхідно уважно опрацювати потрібні розділи основної та додаткової літератури.

Навчальні завдання.

10.1. Виступити з рефератом на одну з поданих нижче тем, обрану відповідно до свого порядкового номера в журналі.

1. Антична наука.
2. Наука стародавнього світу.
3. Наука епохи Середньовіччя.
4. Наука епохи Відродження.
5. Наукові результати Евкліда.
6. Наукові результати Архімеда.
7. Наукові результати Птоломея.
8. Наукові результати Арістотеля.
9. Наукові результати Ібн Сіні.
10. Наукові результати Ібн Рушда.
11. Наукові результати Біруні.
12. Наукові результати М. Коперника.
13. Наукові результати Г. Галілея.
14. Наукові результати Р. Декарта.
15. Наукові результати Дж. Непера.
16. Наукові результати І. Ньютона.
17. Наукові результати Г. Лейбніца.
18. Наукові результати Леонардо да Вінчі.
19. Наукові результати Й. Кеплера.
20. Наукові результати М. В. Ломоносова.
21. Наукові результати П. Лапласа.
22. Наукові результати Ф. Бекона.
23. Наукові результати Д. Уатта.
24. Наукові результати А. Вольта.
25. Наукові результати Г. Деві.
26. Наукові результати А. Ампера.
27. Наукові результати М. Фарадея.
28. Наукові результати Т. Юнга.
29. Наукові результати Д. Менделєєва.
30. Наукові результати Дж. Максвелла.

Вихідні умови: реферат повинна містити зміст, вступ, розділи, висновки, список використаної літератури. Якщо студентом готує реферат на тему про наукові результати певної особи, то він повинен включати такі розділи:

- коротка біографія науковця;
- внесок науковця в розвиток науки;
- характеристика науковця як людини.

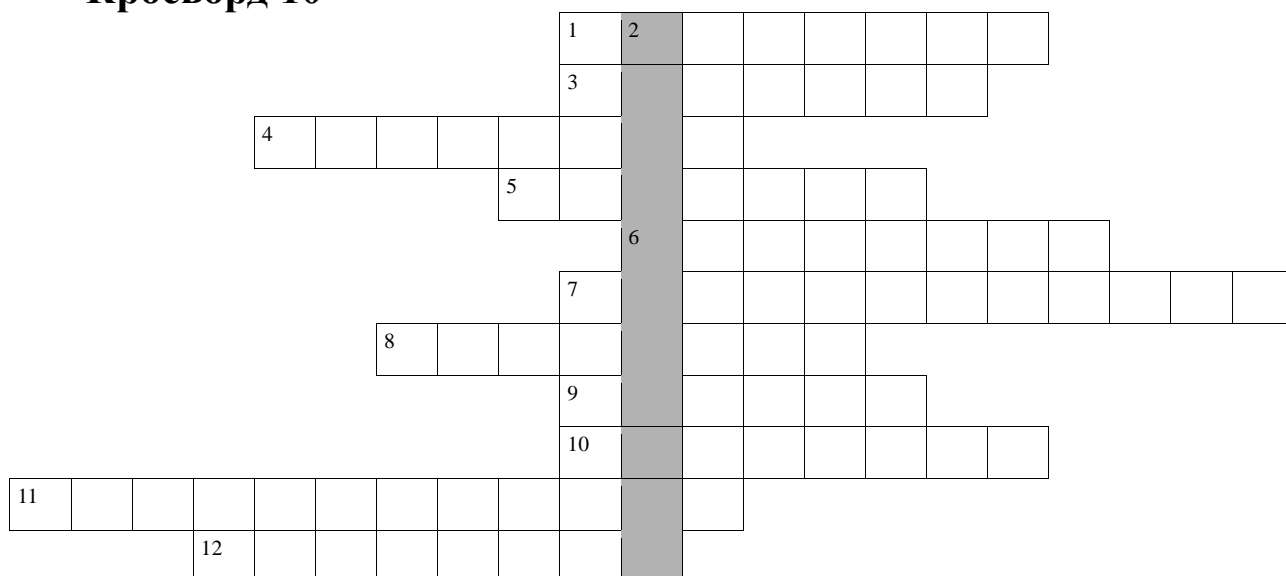
Обсяг реферату – 10 сторінок, але усна доповідь не повинна перевищувати п'яти хвилин. При виступі можна зачитувати витримки, дати, назви тощо.

10.2. Скласти кросворд на 10 або більше слів до теми.

Вихідні умови: кросворд повинен містити одне ключове слово.

10.3. Розв'язати поданий нижче кросворд.

Кросворд 10

По горизонталі:

1. Об'єкт винаходу.
3. Скорочений виклад змісту первинного документа (чи його частини) з основними фактичними результатами та висновками.
4. Не визнаються винаходами.
5. Не визнаються винаходами .
6. Сторона форми тексту, що полягає в якості таблиць та ілюстрацій.
7. Сторона форми тексту, що полягає в його розподілі на структурні одиниці, частини, розділи, глави, параграфи.
8. Об'єкт винаходу .
9. Форма охорони авторських прав винахідників.
10. Коротка характеристика звіту або іншого друкованого документа за змістом, призначенням, формою та іншими особливостями.

11. Сторона форми тексту, яка полягає в побудові літературного твору, що поєднує всі його елементи в єдине ціле.

12. Зазвичай невелика стаття, що містить аналіз або критичну оцінку друкованої праці.

По вертикалі:

2. Слово, що з латинської мови означає «приведений у порядок».

Вихідні умови: правильні відповіді знайти в рекомендованій літературі.

Тестові завдання.

1. Яка сторона форми тексту полягає в його розподілі на структурні одиниці, частини, розділи, глави, параграфи?

а) мовностилістична;	в) рубрикаційна;
б) логічна;	г) композиційна.

2. Як називається коротка характеристика звіту або іншого друкованого документа за змістом, призначенням, формою та іншими особливостями?

а) рецензія;	в) анотація;
б) тези;	г) реферат.

3. На яку «глибину» здійснюється патентний пошук при дослідженні новизни розробок, що не належать до профілюючого напряму діяльності організації?

а) не менше 15 років;	в) не менше 10 років;
б) не менше 50 років;	г) не менше 25 років.

4. Як з латинської мови перекладається слово «редагування»?

а) виправлений згідно вимог;	в) перевірений фахівцем;
б) приведений у порядок;	г) повторно прочитаний.

5. Яка сторона форми тексту полягає в побудові літературного твору, що поєднує всі його елементи в єдине ціле?

а) логічна;	в) мовностилістича;
б) композиційна;	г) рубрикаційна.

Вихідні умови: правильні відповіді знайти в рекомендованій літературі.

Література: [1, с. 178–194], [2–15].

Тема 11. Організація роботи наукового колективу

Питання для обговорення.

1. Формування та методи згуртованості наукового колективу.
2. Організація роботи наукового колективу.
3. Робоче місце та робочий день науковця.
4. Етичні норми та цінності науки.

Вихідні умови: необхідно уважно опрацювати потрібні розділи основної та додаткової літератури.

Навчальні завдання.

11.1. Виступити з доповіддю про свій робочий день.

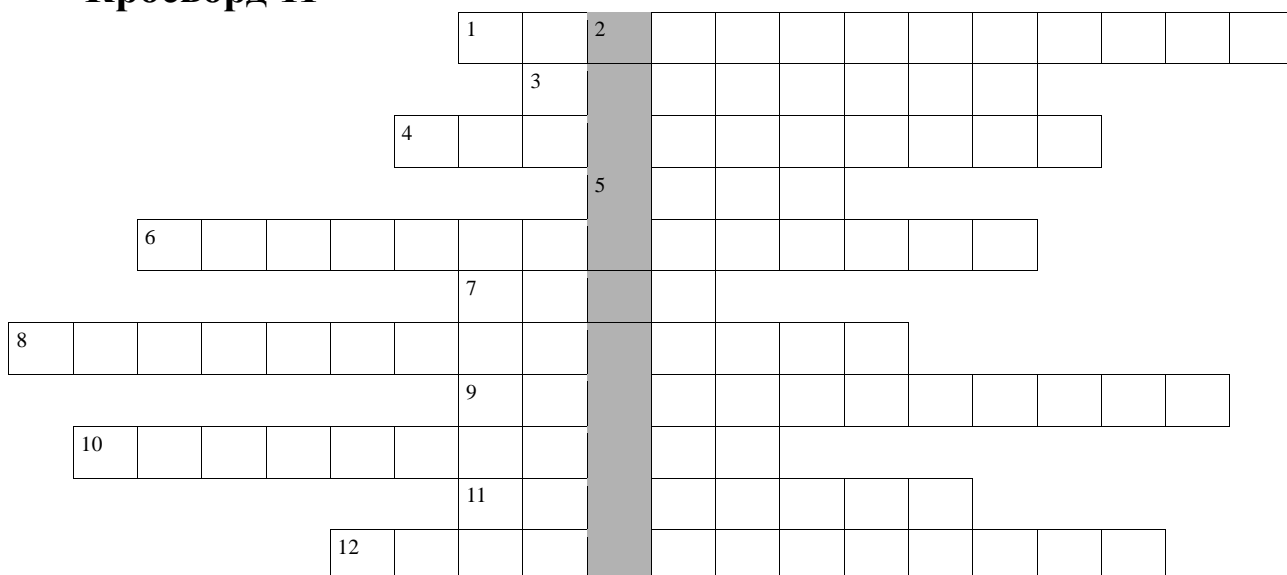
Вихідні умови: обсяг доповіді довільний, але усна доповідь не повинна перевищувати п'яти хвилин.

11.2. Скласти кросворд на 10 або більше слів до теми.

Вихідні умови: кросворд повинен містити одне ключове слово.

11.3. Розв'язати поданий нижче кросворд.

Кросворд 11

По горизонталі:

1. Принцип науково-дослідної роботи, що полягає в одночасному паралельному виконанні дослідницьких процедур, не пов'язаних між собою причинно-наслідковими зв'язками.

3. Неусвідомлене, ірраціональне позитивне ставлення до іншої людини.

4. Взаємозв'язок між минулими та сучасними результатами.

5. Друга ланка у схемі управлінського рішення підбору та розміщення кадрів.

6. Принцип науково-дослідної роботи, що полягає в дотриманні певного співвідношення інформаційного забезпечення науковців.

7. Перша ланка у схемі управлінського рішення підбору та розміщення кадрів.

8. Принцип науково-дослідної роботи, що передбачає необхідність організації дослідницького процесу в часі та просторі.

9. Принцип науково-дослідної роботи, що полягає в об'єднанні зусиль спеціалізованих відділів для вирішення комплексних досліджень.

10. Принцип успіху роботи колективу, який полягає в тому, що всі, хто працює над проблемою, повинні бути заздалегідь поінформовані про можливі проблеми та залучення до їх вирішення.

11. Третя ланка у схемі управлінського рішення підбору та розміщення кадрів.

12. Принцип науково-дослідної роботи, що полягає в розподілі праці, створенні секторів, відділів, груп і окремих виконавців.

По вертикалі:

2. Принцип науково-дослідної роботи, що полягає в забезпеченні рівномірного проведення дослідів.

Вихідні умови: правильні відповіді знайти в рекомендованій літературі.

Тестові завдання.

1. Який принцип успіху роботи колективу полягає в тому, що керівник має систематично інформувати колектив про стан виконання завдання, досягнуті успіхи чи невдачі у вирішенні завдань, складності та зриви?

а) перманентної інформації;	в) індивідуальної компенсації;
б) тотальності;	г) безперервної діяльності.

2. Як називається присвоєння авторства на чужу роботу?

а) плагіат;	в) співавторство;
б) копіювання;	г) крадіжка.

3. Як називається неусвідомлене, ірраціональне позитивне ставлення до іншої людини?

а) антипатія;	в) інтуїція;
б) симпатія;	г) етика.

4. Як називається система універсальних і специфічних вимог та норм поведінки, що реалізуються в процесі суспільного життя?

а) естетика;	в) етика;
б) етикет;	г) норми.

5. Який принцип успіху роботи колективу полягає в тому, що всі, хто працює над проблемою, повинні бути заздалегідь поінформовані про можливі проблеми та залучення до їх вирішення?

- а) перманентної інформації;   в) безперервної діяльності;
б) тотальності;   г) ініціативи знизу.
6. Яка відстань повинна бути між монітором і обличчям науковця?
а) не менше 30 см;   в) не менше 20 см;
б) не менше 50 см;   г) не менше 40 см.
7. Який принцип успіху роботи колективу полягає в урахуванні особистісних ціннісних орієнтацій працівників, їх потреб та інтересів?
а) індивідуальної компенсації;   в) тотальності;
б) безперервної діяльності;   г) ініціативи знизу.
8. На якій відстані від краю столу доцільно розмістити клавіатуру?
а) 10 см;   в) 15 см;
б) 5 см;   г) 20 см.
9. Який принцип успіху роботи колективу полягає в тому, що закінчення однієї розробки має співпадати з визначенням іншого завдання?
а) індивідуальної компенсації;   в) тотальності;
б) безперервної діяльності;   г) перманентної інформації.
10. Який принцип успіху роботи колективу полягає в тому, що інформація про завдання дослідження має стати органічною частинкою свідомості виконавців, як справа корисна працівникам і суспільству?
а) індивідуальної компенсації;   в) перманентної інформації;
б) тотальності;   г) ініціативи знизу.

Вихідні умови: правильні відповіді знайти в рекомендованій літературі.

Література: [1, с. 195–205], [2–15].

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Крушельницька О. В. *Методологія та організація наукових досліджень* : [навч. посіб.] / О. В. Крушельницька. – К. : Кондор, 2009. – 206 с.

Додаткова

2. Бейлін М. В. *Основи наукових досліджень* : [навч.-метод. посіб.] / М. В. Бейлін. – Х. : Оберіг, 2012. – 184 с.
3. Ковальчук В. В. *Основи наукових досліджень* : [навч. посіб.] / В. В. Ковальчук. – 4-е вид., перероб. і допов. – К. : Професіонал, 2007. – 240 с.
4. Колесников О. В. *Основи наукових досліджень* : [навч. посіб. : для студ. ВНЗ] / О. В. Колесников. – 2-е вид., випр. та допов. – К. : Центр учб. л-ри, 2011. – 144 с.
5. Корягін М. В. *Основи наукових досліджень* : [навч. посіб.] / М. В. Корягін. – К. : Алерта, 2014. – 622 с.
6. Макогон Ю. В. *Основи наукових досліджень в економіці* : [навч. посіб.] / Ю. В. Макогон. – 2-е вид. – Донецьк : Альфа-прес, 2007. – 144 с.
7. *Основи методології та організації наукових досліджень* : [навч. посіб. : для студ. ВНЗ] / А. Є. Конверський та ін. – К. : Центр учб. л-ри, 2010. – 352 с.
8. *Основи наукових досліджень* : [навч.-метод. посіб.] / Р. Крохмальний та ін. – Л. : ЛНУ ім. І. Франка, 2013. – 312 с.
9. *Основи наукових досліджень* : [навч. підруч.] / В. І. Саюк та ін. – К. : Пед. Думка, 2012. – 144 с.
10. *Основи наукових досліджень : методологія, організація, оформлення результатів* : [навч. посіб. для студ. ВНЗ] / В. М. Головій та ін. – К. : Хай-Тек Прес, 2010. – 344 с.
11. Пилипчук М. І. *Основи наукових досліджень* : [підручник] / М. І. Пилипчук. – К. : Знання, 2007. – 272 с.
12. Романчиков В. І. *Основи наукових досліджень* : [навч. посіб.] / В. І. Романчиков. – К. : ЦУЛ, 2007. – 254 с.
13. Ростовський В. С. *Основи наукових досліджень і технічної творчості* : [підруч. для студ. ВНЗ] / В. С. Ростовський. – К. : ЦУЛ, 2009. – 96 с.
14. Соловійов С. М. *Основи наукових досліджень* : [навч. посіб. для студ. ВНЗ] / С. М. Соловійов. – К. : Центр навч. л-ри, 2007. – 176 с.
15. Чорненький Я. Я. *Основи наукових досліджень. Організація*

самостійної та наукової роботи студента : [навч. посіб. для студ. ВНЗ] / *Я. Я. Чорненький*. – К. : Професіонал, 2006. – 200 с.

Навчально-методичне видання

Тоцька Олеся Леонтіївна

ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Методичні вказівки до практичної роботи

Друкується в авторській редакції

Формат 60×84¹/₁₆. Обсяг 2,56 обл.-вид. арк., 2,44 ум. друк. арк. Наклад 30 пр. Зам. 308.

Видавець і виготовлювач – Вежа-Друк

(м. Луцьк, вул. Бойка, 1, тел. 29-90-65).

Свідоцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України

ДК № 4607 від 30.08.2013 р.